

11. SINIF 20. YÜZYILDA TÜRKİYE

ÖZEL ARI OKULLARI

ARI ÖNOKUL – ARI İLKOKULU – ARI ORTAOKULU – ARI ANADOLU
LİSESİ (IBDP) – ARI FEN LİSESİ

20. YÜZYILDA TÜRKİYE

SANAYİ DEVRİMİ ve KADIN HAKLARI

11.Sınıf 20. Yüzyılda Türkiye

Feminizm

- Siyasi bir terim olarak feminizm 20. yy. da öne çıkarılmış ve 1960 lardan itibaren günlük dilin bir parçası haline gelmiştir.
- 19. yyda feminizm tıbbi bir kavram olarak kullanılmış, bu kavram erkeklerin feminenleştirilmesi veya kadınların maskülenleştirilmesi anlamını taşımıştır.

Feminizmin tarihçesi

- İtalya’da 1405 yılında C. De Pisan tarafından yayınlanan “Hanımefendiler Şehrinin Kitabı” geçmişteki ünlü kadınların eylemlerini kaydederek siyasi etki ve eğitim haklarını savunarak günümüz feminizminin birçok fikrini önceden dile getirmiştir.
- 1792 yılında Fransız Devriminin temeline karşı Mary Wollstonecraft tarafından yazılmış olan Kadın Haklarının Savunması ilk modern feminizm metni olarak kabul edilir. Bu döneme genelde “ilk feminizm dalgası” denir. Yine bu dönemde Olympe de Gouges tarafından “Kadın Hakları Bildirgesi” yayınlanır.

- İlk dalga feminizmi/ kadınlara oy kullanma hakkının verilmesiyle, kadın hareketi zayıfladı fakat 1960larda ikinci dalga feminizm hareketiyle yenilendi.
- 1963'te Betty Friedan'ın Kadın Sırrı adlı eseri feminizmin tekrar yükselişini sağladı. Adı olmayan sorun olarak nitelediği kadın sorununu, ev hanımı ve anne rolü ile sınırlı kalmanın sonucunda yaşanan mutsuzluk ve hayal kırıklığı olarak niteledi.
- İkinci dalga feminizminin ana niteliği “kadının özgürleştirilmesi” olmuştur.

Sanayi Devrimi ve Kadın Hakları

- Kadın-erkek eşitliği tartışmaları, sanayi devriminin yaşam tarzı olan moderniteyle başlar ve insan hakları bağlamında filizlenir. Zira sanayi devrimi, feodal toplumdaki ücretsiz aile işçiliğinin özgürleştirilmesi gereğini duyar. Bilindiği gibi feodal tarım toplumunda aileler boğaz tokluğuna hep birlikte toprağı işlemekteydiler ve karın ve onların sahibi feodal beyler/ağalardı. Ancak yeni teknik icatlar ile buna bağlı coğrafi keşiflerin altyapısını oluşturduğu sanayileşme, emeğini atölyelere/fabrikalara “özgürce” satan bireylere ihtiyaç duyuyordu. Bu amaçla kırdan fabrikaların bulunduğu bölgelere doğru aile üyeleri göç ettiler; ailenin hep birlikte üretmesi, tüketmesi, barınması ve toprak ağasına ekonomik ve siyasal bağımlılığı kırılmaya başladı. Bu nedenle birey hakları gündeme geldi; eşitlik, kardeşlik, özgürlük fikirleri tartışılmaya başladı. Fabrikaların bulunduğu bölgede yığılmaya başlayan nüfus modern kentleri doğurdu ve nasıl tarım toplumunun gereğı ilişkiler geleneksel yaşam tarzını dayattıysa, sanayi toplumunun gereğı ilişkiler de modernleşme sürecini başlattı.

- Bu modernleşme süreci, sanayiye ucuz emek sağlamak için sadece erkeklerin değil, kadınların özgürlüğüne de ihtiyaç duyuyordu. Bu yüzden eşitlik prensibi gündeme geldi. Yine sanayi ve kentli üretim nitelikli işgücü gerektiriyordu; tarım toplumunda yeterli olan büyüklerin yaptığını aile içinde öğrenme artık yetersizdi. Okulların açılmasının ilk nedeni budur. İlaveten feodal toplumda aile içinde üretim yapılırken bir yandan da çocuklara bakılıyordu .Kentte geniş ailenin yerini alan çekirdek ailenin çalışan ebeveyninin çocuğu için kamusal alanda bakım ihtiyacı doğdu. Sanayi üretimi için gereken nitelikli işgücü ile kamusal alanda çalışan ebeveynin çocuğunun bakım ve korunma ihtiyacı okulu ortaya çıkardı ve sanayileşme geliştikçe çocukların okulda geçirdikleri sene uzadı. Eğitim böylece sadece erkekler için olmaktan çıkıp kızları da içerdi.

- Tüm bu modernleşme sürecindeki ekonomik ve zihinsel dönüşüm birinci dalga kadın hareketiyle karşılıklı ilişki içindeydi. Bu süreçte kadınlar için temel amaç, erkeklerle, özellikle yasalar önünde birebir eşit olmaktı ki, Türkiye Cumhuriyeti gibi bu sürecin siyasal bir sonucu olarak kurulmuş tüm ulus-devletler, en geç İkinci Dünya Savaşı ertesine dek bu yasal dönüşümü gerçekleştirdiler. (Türkiye'nin erken cumhuriyet döneminde kadınlar lehine yasal dönüşümler bu sürecin bir parçasıdır ve Fransa ve İsviçre örneği dışına çıkarsak hiç de erken kazanılmamıştır.) Ancak bu yasalar karşısında birebir eşitlik, günlük yaşam pratiklerini değiştirmede. Zira toplumsal erkek egemenliği sorgulanmıyordu. Tam tersi kadını erkeğe eşitlemek hedeflediğinden erkek yüceltiliyordu. Bu nedenle kadınlar duygusal, zihinsel ve davranışsal olarak erkeğe benzemeyi erdem sayıyorlardı. Gri tayyörler, pantolon giymek, hatta şapka takmak modaya böylece dahil oldu.

OSMANLIDAN MODERN TÜRKİYEYE

- 1842: EBELİK EĞİTİMİ BAŞLADI
- 1847: KÖLE VE CARİYE ALINIP SATILMASI YASAKLANDI, İRADEİ SENİYYE İLE KADIN VE ERKEKLERE EŞİT MİRAS HAKKI TANINDI.
- 1856: ARAZİ KANUNNAMESİYLE KADINLAR MİRAS YOLUYLA MÜLKİYET HAKKI ELDE ETTİ.
- 1859: İLK KIZ RÜŞTİYESİ
- 1864: YETİM KIZLAR İÇİN KIZ TEKNİK EĞİTİM OKULU(DİKİM ATÖLYESİ)
- 1869: İLK KIZ SANAYİ MEKTEBİ
- 1870: İLK KIZ MUALLİM MEKTEBİ
- 1876: KANUNİ ESASİYLE KIZ VE OĞLANLAR İÇİN İLKÖĞRETİM ZORUNLU HALE GELDİ
- 1880: KIZ İDADİ LİSELERİ AÇILDI
- 1882: KADINLAR İLK KEZ NÜFUS SAYIMINDA SAYILDILAR (İDADİ LİSE KAPANDI)
- 1886: SAHİBİ VE YAZARLARI KADINLARDAN OLUŞAN «ŞÜKÜFEZAR» 4 SAYI YAYIMLANDI
- 1895-1906: HANIMLARA MAHSUS GAZETE 580 SAYI OLARAK YAYIMLANDI
- 1897: KADINLAR ÜCRETİLİ İŞÇİ OLARAK ÇALIŞMAYA BAŞLADI
- 1911: İSTANBULDA «KADINLIK MESELESİ» ÜZERİNE EN AZ 300 KADININ KATILDIĞI BİR DİZİ KONFERANS (BEYAZ KONFERANSLAR) DÜZENLENDİ.
- 1913: KIZ İDADİLERİ TEKRAR AÇILDI. KADINLAR DEVLET MEMURU OLARAK ÇALIŞMAYA BAŞLADI.
- 12 Eylül 1914: KADINLAR YÜKSEK ÖĞRENİME GEÇİŞ HAKKI KAZANDI (İNAS DARİLFÜNÜNU)
- 1913-1921: KADINLAR DÜNYASI DERGİSİ ÇIKARILDI.

KADINLAR DÜNYASI DERGİSİ

Görsel. www.sanatatak.com adresinden alınmıştır.

OSMANLI MÜDAFAA-İ HUKUK-U NİSVAN CEMİYETİ

Görsel, www.gaiadergi.com adresinden alınmıştır.

Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti

- **Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti,**
Osmanlı feministlerinin kadın haklarını savunmak için 28 Mayıs 1913 tarihinde kurdukları feminist özellikteki cemiyet. Cemiyetin çıkış noktası *Kadınlar Dünyası* adlı dergiydi. Bu dergi cemiyetin yayın organı haline gelmişti ve birlikte hareket ediliyordu. Her ikisinin de imtiyaz sahibi kişisi Nuriye Ulviye Mevlan Civelek idi. Dergi ve cemiyet Osmanlı'da kadın hakları aktivizmini canlandırdı. Derneğin amacı Osmanlı İmparatorluğu'nda kadının toplumdaki yerini iyileştirmek, toplumdaki algısını değiştirmek, iş olanakları sağlamak, kılık-kıyafetlerini düzenlemek, eğitim hakkı tanımak ve ayrımcılık içeren gelenek ve göreneklere son vermektir. Boşanma hakkının kadınlara da verilmesi ve mirastan eşit şekilde pay alım gibi ancak Cumhuriyet döneminde gerçekleşecek uygulamaları savunan cemiyet dönemine göre en radikal kadın cemiyetiydi.
- Genel anlamda halktan destek gören cemiyet yaptığı işler ve savunduğu görüşlerden dolayı dış basında da ilgi uyandırdı. Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya, Rusya ve ABD'den kimi gazeteler derneğe atıfta bulundu.

KADINLAR HALK FIRKASI (15.06.1923)

Görsel, www.galeriuludagsozluk.com adresinden alınmıştır.

Kadınlar Halk Fırkası Kurucuları

Oturanlar Sağdan: Nesime İbrahim, Nimet Remide, Zeliha, Faize Emrullah, Tuğral Hanımlar

Ayaktakiler Sağdan. Fırkanın Müşaviri Fethi Bey, Saniye, Lütfiye Bekir, Nezihe Muhiddin, Şüküfe Nihal Hanım , Muhsine Salih, Matlube Ömer Hanımefendiler

KADINLARIN ÜCRETLİ EMEK İŞÇİSİ OLMA SÜRECİ

- 19. YY. İLK ÇEYREĞİNDE ÖNCE RUMELİDE GAYRİ MÜSLİM KADINLAR ARDINDAN DA BURSA İPEK FABRİKALARINDAN BAŞLAYARAK MÜSLÜMAN KADINLAR DA ÜCRETLİ EMEK PİYASASINA ÇOCUKLARLA BİRLİKTE GİRMİŞLERDİR. BAŞLANGIÇTA DOKUMA VE GIDA ALANINDA SONRASINDA İSE TÜTÜN, SİGARA, TEKEL VE KİMYA SEKTÖRLERİNDE ÇALIŞMIŞLARDIR.

- BALKAN VE 1. DÜNYA SAVAŞI YILLARINDA ERKEKLERİN YERLERİNİN KADINLARCA DOLDURULMASI ZORUNLULUĞU KADINLARIN ZAMANLA MADENCİLİK VE YOL YAPIMI GİBİ İŞKOLLARINDA ÇALIŞMASI SÜRECİNİ BAŞLATMIŞTIR.
- İTTİHAT-TERAKKİ OSMANLI **KADINLARI ÇALIŞTIRMA CEMİYETİ** KURMUŞ BU CEMİYET ARACILIĞIYLA İŞÇİ TABURLARI OLUŞTURULMUŞ, SAVAŞTA GERİ HİZMETLERDE GÖREVLENDİRİLMİŞLERDİR. YİNE BU DÖNEMDE TİCARET NEZARETİ KADINLAR İÇİN ZORUNLU BİR HİZMET KANUNU ÇIKARMIŞ, BU KANUNLA KADINLAR URFA İZMİR SİVAS ANKARA AYDIN KÜTAHYA GİBİ İLLERDE ASKERLER İÇİN GEREKLİ MALZEMELERİN ÜRETİMİNDE ÇALIŞTIRILMIŞLARDIR.
- BÜROKRASİDE GÖREV ALMALARI İSE MÜCADELELERİ SONUCU OLMUŞTUR.

1917-1945 Yılları Arası

- 1917: KADINLARA EVLENME, ERKEĞİN ÇOK EŞLİLİĞİNİ SINIRLAMA, BOŞANMADA BAZI HAKLAR
- 1920: İNAS DARÜLFÜNUNU ÖĞRENCİLERİ PROTESTOLAR DÜZENLEDİ, ERKEK ÖĞRENCİLERİN SINIFLARINI İŞGAL EDEREK KARMA EĞİTİM TALEBİNDE BULUNDULAR.
- 1922: 7 KIZ ÖĞRENCİ TIP FAKÜLTESİNE KAYIT YAPTIRDI.
- 1923: KADIN HALK FIRKASI
- 1924: TÜRK KADINLAR BİRLİĞİ KURULDU. TEVHİDİ TEDRİSAT
- 1926: TÜRK MEDENİ KANUNU KABUL EDİLDİ.TCK'DA KASTİ ÇOCUK DÜŞÜRME VE DÜŞÜRTME EYLEMLERİ SUÇ SAYILDI.
- 1930: KADINLAR BELEDİYEDE SEÇME VE SEÇİLME HAKKI
- 1933: GÜL ESİN AYDIN KARPUZLU KÖYÜNDE İLK KADIN MUHTAR OLDU
- 1934: KADINLAR MECLİSE GİRME VE SEÇİLME HAKKI KAZANDI
- 1935: 18 KADIN VEKİL MECLİSE GİRDİ
- 1935: TÜRK KADINLAR BİRLİĞİ KENDİNİ FESHETTİ.
- 1938: KADINLAR İÇİN EL SANATLARI KURSLARI AÇILDI
- 1945: MESLEK OKULLARINI BİTİREN KADINLAR İÇİN OLGUNLAŞMA ENSTİTÜLERİ AÇILDI

- Türkiyede uluslaşma ve modernleşme sürecinin inşasında kadınların kamusal alana ıkışları ve temel yurttaşlık haklarına sahip olması toplumsal değişimin önkoşulu sayılmış, «kadın» bu değişimin simgesi olmuştur. Bununla birlikte modernleşme kadının kamusal, siyasal ve toplumsal yaşama katılımını beraberinde getirmiş aynı zamanda onları yeni-modern ve batılı olanın sembolü haline getirmiştir.
- Ulus inşası sürecinde kadının yeri geleneksel ataerkiyle bir müzakere içinde ve onun sınırlarını fazlaca zorlamadan kadınları hakları ve kamusal varlıklarıyla olduğu kadar «iyi anne, iyi eř» olarak görevleri etrafında tanımlar. Dolayısıyla kadının yurttaşlık hakları kırılgandır ve ulusal projelerin en zayıf halkası kadınlardır.

11. SINIF 20. YÜZYILDA TÜRKİYE